

Непостоянната природа на натюрморта

Рада Букова, *“STILL LIFE... останалото е мъгла и вятър”*, Галерия ИСИ, 2 октомври – 14 ноември 2009

В една кратка кореспонденция преди месеци Рада Букова съвсем откровено ми заяви, че тя не е концептуален художник. Поводът за размяна на писма беше работата ѝ “Ниска резолюция” с пирамидата от дини и грубо издяланата фигура на астронавта от Apollo 17, заради която тя беше отличена в конкурса за съвременно изкуство на М-тел. За Рада Букова формата, материалът и тяхната първична красота имат особена ценност. Тя не се смущава да нарече подхода си към тях “пластичен”, въпреки концентрирания смисъл, който произлиза от него. Може би трябваше да споделя с нея, че ние тук сме приели принципа да равнопоставяме “концептуално” и “съвременно”. А това, освен самоограничаващия ефект, понякога предизвиква нелепи загуби в превода на творбите. Но, така или иначе, стана ясно, че за да разбере най-добре нейните работи, е нужно само да се освободя от натрапчивото преследване на концепции и да осъзная формата.

Рада Букова наистина няма нищо общо с присъщия на концептуалното изкуство рационализъм. Работите ѝ въздействат на изненадващо интуитивно ниво. Но все пак тя не може да бъде зачислена и към традиционните пластици, защото намеренията ѝ не се изчерпват с формални мистификации.

За да дефинирам по-ясно артистичното поведение на Рада Букова, може би е най-добре направо да опиша нейната изложба в галерия ИСИ така, както я видях в деня преди закриването ѝ. Но преди това бих отделила специално внимание на работата, с която Рада Букова се представя в конкурса на Гауденц Руф тази година. Сам по себе си парадоксът, че толкова невзрачно и “невидимо” произведение се занимава изключително надълбоко и философски с външната изява на формата, е вече уникален подход за нашата сцена. В слушалки, прикрепени към един прост сив паралелепипед, който буквално се слива с пода на галерията, се чува гласът на самата авторка. Монотонно и детайлно тя описва формата на някакъв странен автомобил, като прехвърля въображението в няколко различни реалности. Този автомобил се е озовал като обект в галерия, което моментално го товари с нетипични за него естетически функции и определения. Той е красив. Наративът буквално извайва формата му и едновременно извиква цяла серия от асоциации и тематични връзки с действителността. И всичко това е поднесено заедно с едно съждение, което служи и за название на работата - “Скулптурата не е просто нещо”. Давам си сметка, че пълноценното осъзнаване на тази работа изисква чувствителност, която е точно на прага между традиционните схващания за изкуството и неговите концептуални възможности. Още по-показателно е, че „говорещата

скулптура” остана напълно незабелязана за общите очаквания, подготвени по-скоро за монументално открита показност, естетически демонстрации или визуални атракции. В пълен противовес, Рада Букова предлага почти интимно и прикрито съпреживяване.

Аналогичен и последователен е подходът ѝ в самостоятелната изложба в Галерия ИСИ. Идеята на “STILL LIFE... останалото е мъгла и вятър” се опира на реминисценции на класически образци от историята на изкуството - още от необичайния символизъм на Ханс Холбайн чак до популярните скулптури на Джеф Кунс. За тези съотнасяния обаче Рада също ползва най-вече формата.

Жанровите вълнения от натюрморта в неговите най-силни прояви през XVI и XVII век тук са съчетани с възторга от разнообразната употреба на балони и изобщо “надуването” на обекти като стратегия в съвременното изкуство. С възхитително елегантен постмодерен жест Рада Букова смесва всичко това и го превръща в свой личен коментар на консумативните пороци в съвременното общество, на политическия и религиозен авторитет; превръща го във възвисено иронизиране на пазарните критерии, с които се мери стойността на изкуството днес, и на какво ли не още. Цялата ѝ инсталация е огромен лъскав и много “поп” натюрморт от надути с хелий балони. Формите им почти напълно изчерпват знаците, които съвремието ни е готово да фетишизира по един или друг начин – диско топка, сандвич, барбекю, самолет, телефон, лимузина, футболна топка, танк, пръстен с диамант, дъга, петолъчка, парични знаци, звездата на Давид, акула, маската на Батман, парче пица, сватбена торта... Въпреки предварително фиксирания от авторката дизайн, реешки се в пространството, те почти произволно се прекомпозират и образуват нови и нови остроумни семантични комбинации. По-близка до традиционната спонтанност в творенето, отколкото до концептуалната преднамереност, Рада Букова е оставила работата си да се развива, променя и руши по естествен път. Сещам се за един аналог с инсталацията на Бора Петкова “До пълно изпаряване” (2008), но търсеният краен ефект тогава беше само художествен.

И така, в предпоследния ден на изложбата това е вече свършено различно произведение, получило се буквално от само себе си по волята на случайността. Но е много по-съсредоточено и синтезирано като смисъл и едновременно с това много по-„пластично” като въздействие. Оредели, деформирани от различната степен на спадане, натъркаляни хаотично по пода, балоните пресъздават всъщност гротескното състояние на фриволния и почти жизнерадостен натюрморт, който са били преди. Освен това буквално са транскрибирали и етимологичното значение на натюрморта като „мъртва природа”. Зрелищният декаданс на този цветен карнавал на изобилието неизменно оставя и горчивото убеждение, че наистина всичко е вятър и мъгла.

Но, както се оказва, Рада Букова успява да “надуе” формите, които владеят вниманието ѝ, не с въздух и празни „пластични” обеми, а с уникално убедителни значения.

Светлана Куюмджиева